

esse ex ea possit et esse; necessarium autem ex sua causa non potest non esse. Secundum id vero, quod utrumque horum in se est, non differt quantum ad esse, supra quod fundatur verum, quia in contingentis secundum id quod in se est, non est esse et non esse, sed solum esse, licet in futurum contingens possit non esse. Divinus autem intellectus ab aeterno cognoscit res non solum secundum esse quod habent in causis suis, sed etiam secundum esse quod habent in se ipsis. Nihil igitur prohibet, ipsum habere aeternam cognitionem de contingentibus infallibilem. » Vide ibi reliqua.

Patrum doctrina omnino luculenta est. Etenim a) rationem cognitionis divinae repetunt ex praesentia rerum sub aeterno conspectu divino secundum suum esse cognoscibile, ut ostendant infallibilem Dei praescientiam nostrae libertati non officere. b) Docent, veritatem actus futuri ut obiectum ratione priorem esse, et terminationem scientiae Dei ad talem actum intelligi debere subsequentem. c) Rationem praescientiae describunt ita, ut Deus ex omnibus actibus, ad quos liberum arbitrium se determinare potest, eum intueatur, qui reapse est futurus, ideo quia verum est, hunc et non alium esse futurum. « Non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccatum esse praescivit, qui, si nolit, omnino non peccat; sed si peccare noluerit, etiam hoc ille praescivit » Aug. Civit. Dei V. 10. Vide th. XLII. n. III.

Scholion. Paucis hic examinabimus theologi Germani cuius supra mentionem feci, doctrinam de ratione obiectiva, in qua et ex qua Deus videtur dicitur omnes actus liberos creatae voluntatis.

1º Extra controversiam certa sunt, quae subiicio. Creatura sicut in toto suo esse et omni sua perfectione a Deo pendet, ita profecto etiam a Deo pendet in omni sua actione, quae utique est aliqua perfectio, perfectio inquam ontologica, etiam quando est in actione defectio moralis. Sicut creatura per dependentiam in suo esse, et in omnibus quae in ea habent statum permanentem, refertur ad Dei creationem ut incipiat esse, et ad Dei conservationem ut per-

severet esse, quoniam Deus solus est ὁ ὅν (*Esse necessarium et infinitum*), a quo est omne esse participatum; ita per dependentiam in sua actione creatura refertur ad concursum Dei, quoniam Deus solus est *actus purus* (ἢ ἐπεγένεται). Creatio, conservatio, concurrus in Deo ipso sane non mutantur nec aliter se habent, dum ad aliam atque aliam creaturam referuntur, quoniam in Deo sunt ipsa divina essentia cum connotatione termini, ad quem illa sine sui mutatione refertur. Sed in creatura creatio (transiens) et conservatio alia est atque alia, prout entia creata et conservata diversa sunt; eodem ergo modo etiam concurrus divinus in creatura alius est atque alius pro diversitate actionis, quam creatura sub respondente divino concursu exserit. In iis quae ex sua natura necessario agunt, concurrus diversus est pro diversitate naturae agentis, in iis quae libere se determinant ad agendum, concurrus ad temperatur liberae determinationi ipsius creaturae agentis, atque adeo diversus est pro diversitate liberae determinationis creaturae (1). Nimurum voluntas creata non potest actum suum liberum exserere nisi sub concurso divino, sive enim hunc actum sibi contrarium sive diversum exserat, semper agit dependens a divino concurso. At concurrus non est *a priori* determinatus sive ad actum sive ad hunc potius quam alium actum creaturae; sed ipsa se determinat ad actum h. e. ad volendum aut non volendum, ad hoc potius quam aliud volendum intra limites suae libertatis, et ad quamcumque determinationem paratum habet divinum concurrsum, sine quo agere seu quod idem valet, se determinare non posset atque adeo libera non esset.

Hisce positis sane evidens est, Deum hoc ipso quod in sua aeternitate videt hunc determinatum actum liberum creaturae, videtur etiam eodem intuitu suum concurrsum in individuo determinatum ad hunc et non ad alium

(1) « Effectus ultimus non sequitur causam primam in necessitate et contingentia sed causam proximam, quia virtus causae primae recipitur in causa secunda secundum modum causae secundae; effectus enim ille non procedit a causa prima, nisi secundum quod virtus causae primae recipitur in secunda causa » S. Th. 1. dist. 38. q. 1. a. 5.

actum creaturae; sicut autem Deus ab aeterno videret actum aliud, si ad alium creatura pro sua libertate in tempore se determinaret, ut Patres tam diserta et instanti doctrina declarant, ita in eadem hypothesi et ex eadem ratione videret suum concursum determinatum ad hunc alium actum. Si porro determinatum actum creaturae et divinum concursum determinatum ad hunc actum distinguamus tamquam duos terminos, qui subsint aeternae Dei visioni, atque ulterius (secundum nostrum modum intelligendi) divina per distinctiones cum fundamento in re) quaeramus de ordine, quo se habeat visio concursus ad visionem liberi actus, utrum videlicet intelligatur Deus videre hunc actum liberum creaturae, quia videt hunc determinatum concursum; an ordine inverso non intelligatur Deus concursum videre determinatum ad hunc unum actum liberum, nisi quatenus videat creaturam sese libere determinantem ad hunc potius, quam ad alium aut ad nullum actum: facile patet, totam hanc distinctionem et quaestionem de ordine visionis desumptam esse ex terminis, ad quos una Dei visio refertur. Quaerere ergo de ordine inter visionem huius determinati concursus divini et inter visionem huius liberi actus perinde est, ac quaerere de ordine inter divinum concursum et liberum actum creaturae. Hinc omnes illi qui opinantur, per concursum a priori determinatum seu (ut aiunt) per motionem Dei (1) praedeterminari et applicari creaturam ad suum hunc singularem actum, merito etiam dicunt, ideo Deum ab aeterno videre liberum actum creaturae, quia ab aeterno decrevit atque in suo decreto vidit hunc suum concursum, quo creatura praemovetur ad suum actum. Ordine inverso omnes illi qui secundum doctrinam, quam nos sequimur, censem indifferenter ad quemvis actum, ad quem creatura intra limites suaे libertatis sese determinare voluerit, praesto esse respondentem concursum divinum, ac proinde hunc non esse determinatum nisi secundum liberam

(1) *Actio omnis in creatura ac proinde etiam volitio est quaedam motio κινήσις; unde etiam concursus divinus ad actionem creaturae dici potest motio.*

voluntatem, qua creatura se determinat ad hunc potius quam ad alium actum (1); hoc ipso etiam docent, Deum ab aeterno velle et videre suum concursum determinatum ad hunc potius quam ad alium actum, quia videt creaturam ad hunc actum libere se determinantem, cum aequa libere posset se determinare ad alium actum, ad quem concursum respondens non minus ei praesto esset.

2º Nunc vero theologus cui nostram thesim velut « inadaequatam » displicuisse superius commemoravi, putat duplificem illam sententiam contrariam conciliari posse ita, ut admissa antecedente unius simul teneatur consequens alterius. Negat enim ille nobiscum, per concursum divinum praedeterminari actum liberum creaturae; nihilominus docet cum theologis adversae partis, « formalem rationem obiectivam cur Deus possit videre et necessario videat actum liberum creaturae, esse dependentiam liberae voluntatis a motione Dei. » Quae verba equidem alio sensu intelligere non valeo, nisi ita, ut Deus dicatur hunc determinatum actum liberum ab aeterno videre ideo, quia vult et proinde videt suum concursum determinatum ad hunc et non ad alium actum creaturae; non autem destinare et videre hunc talem concursum ideo, quia videt creaturam ad hunc potius quam alium actum se ipsam libere determinare. Hoc autem non significat aliud, nisi quod Deus suum determinatum concursum in aeternitate destinat independenter a praevisione, quem actum singularem inter omnes possibles creatura ex sua libertate sit electura. Atqui talis antecedens destinatio concursus determinati ad unum actum, qui utique necessitate metaphysica cohaeret cum concursu antecedenter determinato ad unum, nihil omnino differt a praedi-

(1) « Dominum quod habet voluntas supra suos actus, per quod in eius est potestate velle et non velle, *excludit determinationem virtutis ad unum*, et (a fortiori) violentiam causae exterius agentis, non autem excludit influentiam superioris causae, a qua est ei esse (determinatum) et operari » (non determinatum ad unum, nisi dum ipsa sua virtute se determinat; nam dominum voluntatis supra suos actus (libertas) excludit determinationem virtutis ad unum) S. Th. cont. Gent. I. 68.

motione physica, quam tamen theologus noster ut salva sit genuina explicatio libertatis, admitti non posse fatetur. Quae-
so enim ab aeterno videre negationem Petri, ideo et ex hac
formali ratione in obiecto, quia destinatur et hoc ipso vi-
detur ab aeterno concursus determinatus ad hunc actum
negationis, non autem concursum ita determinatum destinare
et videre ideo, quia in se ipsa praevideatur libera electio
negationis, quid est aliud quam prius ratione *ante prae-
visionem liberae electionis* destinare ab aeterno et appli-
care in tempore concursum determinatum, quo cum non
connecti actum respondentem sane repugnat? et talis *an-
tecedens* destinatio et visio talis concursus quid est aliud
quam praemotio physica ad actum negationis Petri in stri-
ctissimo et rigorosissimo sensu?

Quod theologus noster concursum seu, ut ait, « motionem
divinam » spectandam esse dicit non in actu primo sed *in
actu secundo* seu in actuali iam electione, nihil ad rem
pertinet, nec quidquam confert ad emollitionem istius senten-
tiae, aut ad amovendas contradictiones, quibus convoluta
esse videtur; imo in hac ipsa consideratione *actus secundi*
iacet tota contradictio. Hoc vel obiter insipienti facile con-
stabit. Diximus in nostra thesi (p. 430. 431. 441.), ad actum
primum liberae voluntatis inter alia pertinere etiam con-
cursum divinum paratum indifferenter ad quoslibet actus
inter limites libertatis. Ergo in actu primo voluntatis li-
berae concursus Dei non est determinatus ad unum actum
creatura, ac proinde etiam non est cognoscibilis concursus
determinatus; cognitio enim huiusmodi falsa foret. In hoc
theologus noster plene consentit verbis etiam acrioribus,
quam nos utamur; si enim, inquit, in actu primo concursus
esset determinatus ad unum, « libertas destrueretur » (das
würde... die Freiheit aufheben). Quaeritur ergo, quomodo
voluntas ac consequenter scientia Dei, quae pro actu primo
creatura est voluntas et scientia concursus indeterminati
ac indifferentis, transeat in voluntatem hocque ipso in sci-
entiam concursus determinati ad unum *actum secundum* li-
berae voluntatis creatae? Necessario hoc quaeritur de concursu
ad omnes quidem actus liberos, sed nominatim (ne aliis dis-

putationibus nunc implicemur) ad actus seu volitiones li-
beras, quae sunt peccata. Nos respondemus: quia veritas et
scientia infinita videt veritatem obiectivam creature, cui
ad quemvis actum intra limites libertatis paratus
est concursus, sese libere determinantis ad actum prohibi-
bitum, ideo Deus voluntate consequente ad hanc scientiam
determinat hunc talum concursum in individuo, quem *vo-
luntate antecedente* (h. e. nondum supposita scientia libe-
rae determinationis creature) non vult, sed imo *volun-
tate antecedente* vult concursum ad resistentiam contra
peccatum. Ergo per distinctionem rationis cum fundamento
in re hunc dicimus esse ordinem *in obiecto* visionis: Deus
videt veritatem in se ipsa non solum actus primi indeter-
minati sed etiam actus secundi sese libere determinantis,
ideo voluntate consequente vult permettere peccatum atque
in hac permissione non vult negare concursum determi-
natum, et consequenter videt suum concursum in individuo
determinatum ad hunc talum actum secundum creature (1).
Ergo ratio, cur Deus velit et hoc ipso videat suum talum
determinatum concursum ad actum secundum, *ex parte obie-
cti* est, quia videt creaturam sub hoc potius quam sub alio
concurso aequi ipsi parato libere velle agere; proinde non or-
done inverso divina voluntas et hoc ipso visio huius deter-
minati concursus est obiectiva ratio, cur Deus videat actum
potius peccati quam resistentiae contra peccatum. Qui
enim hoc affirmat, eo ipso affirmat, Deum *voluntate prae-
scientiam abusus libertatis antecedente* determinare suum
concursum ad actum peccati; quum autem (ut diximus et
per se constat) cum concursu determinato sit necessario
nexus actus respondens creature, huiusmodi *antecedens* in-
dividua determinatio concursus nihil est aliud quam praemotio
physica, in qua nos explicationem libertatis intelligere
non posse fatemur, quomodo cumque ea cum recentioribus
quibusdam theologis ad actum secundum et non ad
actum primum pertinere dicatur.

(1) Non opus est iterum monere, haec omnia intelligi oportere de
consiliis et scientia divina *in aeternitate* non autem solum de execu-
tione temporaria, quae utique aeternis consiliis respondet.